

безоплатної правової допомоги. У цьому аспекті не враховувалася концепція соціального правосуддя, спрямованого на забезпечення справжньої рівності сторін у процесі. Такий підхід до правосуддя значною мірою зміщує акценти на забезпечення рівних можливостей всіх зацікавлених осіб на отримання необхідного судового захисту. Доступність правосуддя для незахищених верств населення неминуче ставить питання про гарантії отримання кваліфікованої юридичної допомоги у випадках, коли це необхідно. У таких ситуаціях й ефективна реалізація права на судовий захист ставиться у залежність від отримання юридичної допомоги. Тому вважаємо за необхідне розглядати право на кваліфіковану юридичну допомогу, зокрема безкоштовну, як засіб забезпечення доступності правосуддя та ефективної реалізації права на судовий захист. Це слугуватиме основоположною законодавчою гарантією доступності правосуддя і, як наслідок, сприятиме зростанню довіри населення до судової влади.

Використані джерела

1. *The decision in the case «Golder v. United Kingdom»*, dated February 21, 1975 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.coe.int>
2. *Moorhead R. Researching Legal Aid: Quality is a Case Study / R. Moorhead // Making Legal Aid a Reality.* – 2009. – Рр. 149–162.
3. *The decision in the case «Airey v. Ireland, Munro v. the United Kingdom»*, № 10594/83, 14 July 1987 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.coe.int/>
4. *Barendrecht M. Legal Aid, Accessible Courts or Legal Information? / M. Barendrecht // Three Access to Justice Strategies Compared» Global Jurist.* – 2011. – Vol. 11. – Issue 1 (Topics). – Article 6.

Гончар Д. В. Кваліфікована юридична допомога як чинник доступності правосуддя

У статті розглянуто проблему доступності правосуддя через призму надання кваліфікованої юридичної допомоги. Право на кваліфіковану юридичну допомогу, зокрема безкоштовну, розглянуто як засіб забезпечення доступності правосуддя та ефективної реалізації права на судовий захист. Наголошено на розширенні поняття юридичної допомоги як конституційного обов'язку держави перед людиною і суспільством. Вона виражається передусім у збільшенні формату такої допомоги, яка включає в себе правове виховання населення; правове інформування та консультування населення; захист порушених прав та охоронюваних законом інтересів громадян, а також професійний юридичний захист, що надається адвокатами.

Ключові слова: права людини, юридична допомога, доступ до правосуддя, право на судовий захист, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

Гончар Д. В. Квалифицированная юридическая помощь как фактор доступности правосудия

В статье рассмотрена проблема доступности правосудия через призму оказания квалифицированной юридической помощи. Право на квалифицированную юридическую помощь, в том числе бесплатную, рассмотрено как средство обеспечения доступности правосудия и эффективной реализации права на судебную защиту. Отмечено расширение понятия юридической помощи как конституционной обязанности государства перед человеком и обществом. Она выражается, в первую очередь, в увеличении формата такой помощи, которая включает в себя правовое воспитание населения; правовое информирование и консультирование населения; защиту нарушенных прав и охраняемых законом интересов граждан, а также профессиональную юридическую защиту, предоставляемую адвокатами.

Ключевые слова: права человека, юридическая помощь, доступ к правосудию, право на судебную защиту, Конвенция о защите прав человека и основных свобод.

Gonchar D. Qualified legal assistance as a factor in the availability of justice

The article deals with the problem of access to justice through the prism of providing qualified legal aid. The right to qualified legal assistance, including free, is considered as a means of ensuring the availability of justice and the effective realization of the right to judicial protection. It is emphasized on the expansion of the notion of legal assistance as a constitutional duty of the state to man and society. It is expressed, first of all, in increasing the format of such assistance, which includes the legal education of the population; Legal information and counseling of the population; Protection of violated rights and law-protected interests of citizens, as well as professional legal protection provided by lawyers.

Key words: human rights, legal aid, access to justice, the right to judicial protection, European Convention on Human Rights.

УДК 347.77

*Оксана Валеріївна Гумега,
здобувач Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності НАПрН України,
суддя Господарського суду міста Києва*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ

Удосконалення захисту прав інтелектуальної власності в Україні стоїть на порядку денному у процесі докорінної реформи сфери інтелектуальної власності. Його покращення і наближення до європейських стандартів визначено як стратегічна мета на рівні Президента України, Парламенту та Уряду.

Підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності передбачає реалізацію багатьох завдань, пов'язаних як із удосконаленням законодавства, правозастосовної практики, так і активним залученням та постійною взаємодією органів державної влади, правоохоронних, фіскальних органів тощо, виробленням відповідних правових механізмів. Істотна роль у цьому процесі відводиться й судовій гілці влади, яка перебуває у стадії активного реформування, особливо враховуючи перспективу початку діяльності в Україні Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності.

Водночас, говорячи про перспективи захисту прав інтелектуальної власності, слід не забувати про те, що такий захист має базуватися на реалізації основоположних засад і принципів захисту прав людини. У розмінні приватноправового захисту – прав фізичних осіб та, відповідно, прав юридичних осіб, розкритого представниками вітчизняної цивільно-правової доктрини.

Доцільно зауважити, що саме принцип захисту прав, притаманний приватному праву, знайшов своє пряме закріплення у цивільному законодавстві України та розкриття у теорії цивільного права. І саме людиноцентризм покладений в основу сучасної цивільно-правової доктрини. На підтвердження може слугувати фундаментальне дослідження правової доктрини України, що побачило світ під егідою Національної академії правових наук України, зокрема том III «Доктрина приватного права» під редакцією академіка Н. Кузнецової [1]. Як зазначали у рецензіях до цього видання, воно суттєво збагатило емпірику вітчизняної науки [2, с. 122]. У ньому піддано фундаментальному аналізу розвиток доктрини приватного права, їх гносеологію та етапи розвитку.

Саме такі теоретичні цивільно-правові засади, які базуються на людиноцентризмі, на новій європейській парадигмі, дають змогу активно розвивати відповідні цивільно-правові інститути, зокрема й інститут права інтелектуальної власності (у цьому разі – в частині цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності). Тим паче, що для цього створено відповідні законодавчі можливості. У статті 3 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) закріплено базовий принцип судового захисту цивільного права та інтересу [3], а в ст. 16 – орієнтовний перелік основних способів захисту цивільних прав та інтересів; у ст. 432 – загальні особливості стосовно захисту права інтелектуальної власності судом. Аналіз відповідних статей і практичний досвід дають підстави виокремлювати особливості реалізації принципів судового захисту прав інтелектуальної власності як на рівні загальних, так і спеціальних принципів цивільного права. Тим паче, що розуміння суті цивільно-правових інститутів дає змогу більш ефективно і правильно застосовувати на практиці норми, в яких вони закріплені, а також поширювати їх дію на відносини, не врегульовані безпосередньо законом чи договором. І можна вкотре стверджувати, що для сфери інтелектуальної власності це набуває додаткового значення, беручи до уваги різноманітність об'єктів права інтелектуальної власності, суть особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності, а також особливостей правової охорони та способів захисту прав, визначених спеціальним законодавством у сфері інтелектуальної власності і не лише.

Однак у цьому разі реалізацію принципів захисту прав інтелектуальної власності через призму людиноцентризму є сенс визначати через гносеологію європейських підходів стосовно захисту прав інтелектуальної власності.

Застосування принципу захисту прав інтелектуальної власності як прав приватноправових, має втілюватися за допомогою стандартів, що гарантують права та фундаментальні свободи. Саме такий підхід впливає зі змісту положення ст. I-1:102(2) *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law* (DCFR, 2009), якою закріплений фактично принцип захисту прав людини [4]. Згідно з ним модельні норми мають тлумачитися у контексті будь-яких застосовних засобів, що гарантують права та фундаментальні свободи людини. І такий підхід застосовний до будь-яких правових галузей чи інститутів, зокрема й до права інтелектуальної власності. Саме тому доцільно підтримати позицію О. Орлюк, яка при дослідженні проблем дотримання прав інтелектуальної власності як моральної основи соціального прогресу зауважує, що «нині спостерігається тенденція, коли все більшого значення у сфері інтелектуальної власності набувають питання забезпечення поваги до неї. Адже надійні екосистеми інтелектуальної власності вимагають збалансованості між діяльністю із захисту прав і превентивними заходами» [5, с. 34].

Україна, вступивши до Світової організації торгівлі (далі – СОТ), взяла на себе зобов'язання виконувати вимоги Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – Угода ТРІПС) [6], що була ухвалена в 1994 р. під час Уругвайського раунду переговорів у межах СОТ на підставі рішення Ради Європи № 94/800/ЄС. Угода спрямовує свою дію на багато положень, пов'язаних зі сферою інтелектуальної власності, зокрема – на захист прав інтелектуальної власності.

В Європі положення Угоди ТРІПС застосовуються державами-членами поряд із національним законодавством та міжнародними договорами у цій сфері, до яких приєдналися відповідні країни. Такий же підхід характерний і для України. Водночас не можна не зауважити, що застосування Угоди ТРІПС на рівні Європейського Союзу (далі – ЄС) призвело до очікуваних виключно позитивних наслідків, ос-

кільки національні законодавства містили істотні відмінності, зокрема й у частині закріплених механізмів захисту прав інтелектуальної власності. Відповідно, перед ЄС постала мета подальшої гармонізації законодавчих підходів у частині правової охорони й особливо захисту прав інтелектуальної власності, внаслідок якого розпочався тривалий процес роботи та прийняття Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності [7]. І надалі цей процес гармонізації продовжує тривати.

Адже прийняття зазначеної Директиви Європейська Комісія сприйняла як важливий, проте перший крок із впровадження горизонтальних інструментів боротьби з піратством. Дж. Росен зазначав, що саме Директива № 2004/48/ЄС (*the Enforcement Directive*) надає єдиний структурований набір санкцій в ЄС у праві інтелектуальної власності у мінімальних засобах, доступних для власників прав та державних органів для боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності [8, с. 240]. У статті 3 Директиви № 2004/48/ЄС визначено загальні вимоги до заходів, процедур та засобів, що визначають державичлени. Такі заходи, процедури й засоби мають бути справедливими та неупередженими, не мають бути без необхідності складними або обтяжливими, або обумовлювати невинуваті строки чи необхідність зволікання. Зазначені заходи, процедури та засоби мають також бути ефективними, пропорційними та переконливими і застосовуватися у такий спосіб, аби не виникали перешкоди для законної торгівлі та передбачалися гарантії проти зловживання ними.

У 2005 р. Європейська Комісія прийняла Заяву щодо ст. 2 Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності [9]. Це було викликано необхідністю уточнити, стосовно яких прав інтелектуальної власності слід застосовувати директиву, адже з цього питання її положення мали певну невизначеність. Відповідно, Заява визначала такий перелік: авторське право; суміжні права; право *sui generis right* виробників бази даних; право творця топографій напівпровідникових виробів; право на промислові зразки; патентні права, включаючи права, що виходять із сертифікатів додаткової охорони; географічні зазначення; права на корисні моделі; права на сорти рослин; права на фірмові найменування настільки, наскільки вони охороняються як виключні права власності національним законодавством. Доцільно зауважити, що вітчизняне законодавство переважно враховує зазначені об'єкти права інтелектуальної власності у контексті захисту таких прав.

Продовженням імплементаційних заходів на рівні ЄС, спрямованих на удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, стало прийняття Радою ЄС Повідомлення щодо імплементації стратегії прав промислової власності в Європі у липні 2008 р. [10] та Резолюції про всебічний європейський антиконтрафактний та антипіратський план у вересні 2008 р. [11]. Унаслідок цього було запроваджено діяльність Європейської обсерваторії з питань контрафакту та піратства.

У березні 2010 р. Рада ЄС прийняла Резолюцію про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у внутрішньому ринку [12]. Зазначеною Резолюцією було визнано проблему недостатнього рівня захисту авторських та суміжних прав у цифровому середовищі, що має негативні наслідки для легального маркетингу медіа-продукції та розвитку європейської індустрії культури.

Також у 2010 р. Європейською Комісією на підставі звітів держав-членів і доповідей експертів Європейської обсерваторії з питань контрафакту та піратства було підготовлено Звіт із застосування Директиви № 2004/48/ЄС [13]. Було визначено цілу низку проблемних питань на рівні правозастосування у країнах ЄС. Зокрема, складнощі її застосування в умовах цифрового середовища (оскільки вона не була спрямована на вирішення питань піратства в мережі Інтернет) [14]. Ускладнює процес захисту прав різноманітність застосування проміжних заборон проти правопорушників і судових заборон проти посередників, зокрема у частині надання доказів, що вимагаються національними судовими органами.

Ю. Капіца, який багато років займається дослідженням проблем розвитку європейського законодавства в сфері інтелектуальної власності та гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС, звертав увагу на проблеми цивільно-правового захисту. Зокрема, він визначав, що «ситуація з гармонізацією цивільно-правових способів захисту прав суттєво відрізняється від гармонізації митних заходів, для яких, крім детального щорічного моніторингу ситуації на загальноєвропейському рівні та у державах-членах, затверджуються докладні плани дій, що охоплюють вдосконалення законодавства, організаційну діяльність митних органів, партнерство з приватним сектором та суб'єктами права, міжнародну діяльність» [15, с. 442].

Також практика застосування Директиви № 2004/48/ЄС виявила різні підходи щодо здійснення виправних заходів і виконання судових рішень, зокрема у частині тлумачення понять «вилучення» та «остаточне видалення», закріплених у ст. 10, знищення товарів або їх повторного використання. Надзвичайно великою проблемою залишаються питання визначення відшкодування, зокрема визначення упущеної вигоди, визначення доходів, отриманих правопорушником, питань моральної шкоди, компенсацій, відшкодувань при ненавмисних порушеннях, а також додаткових відшкодувань. Зауважують, що вимоги ст. 13 щодо врахування доходів правопорушників були по-різному імplementовані

законодавствами держав-членів. Так, у деяких державах-членах (Словаччина) прибуток правопорушника береться до уваги лише або як відшкодування незаконно отриманих доходів або при обчисленні збитків, проте некумулятивно. В інших державах-членах (Німеччина, Італія) передача прибутку порушника застосовується як альтернатива, коли прибуток є більшим, ніж упущена вигода, обчислена суб'єктом права. У деяких державах (країни Бенілюкс) при свідомому порушенні передання прибутків може бути присуджено як доповнення до відшкодування збитків [16].

Також у результаті тривалих досліджень та на основні відповіді національних експертів Юридичний підкомітет Європейської обсерваторії визначив такі головні проблеми здійснення цивільного судочинства у справах про порушення прав інтелектуальної власності:

- відшкодування збитків не має стримуючої функції;
- труднощі з доведенням збитків (наданням доказів), відсутність гармонізованих підходів до визначення збитків, відсутність нормативних розмірів збитків;
- досить довга тривалість судочинства, складність законодавства та процедур, спеціалізовані суди насправді не є спеціалізованими;
- нечітке врегулювання у законодавстві порядку присудження збитків за завдання моральної шкоди при порушенні прав інтелектуальної власності;
- відсутність досвіду;
- питання цивільного судочинства з питань інтелектуальної власності не є урядовим пріоритетом;
- проблеми з врахуванням відповідальності посередників;
- проблеми з транзитом контрафактних товарів;
- анонімність інтернет-користувачів. Інтернет-піратство (включаючи посередників, які отримують дохід від рекламування та здійснення незаконного обміну файлами і порушення авторських прав) є найбільш недослідженою сферою. Помилковим є припущення, що завантаження недозволеного контенту з недозволених джерел лежить у сфері винятків щодо приватного копіювання;
- відсутність інтересу з боку поліції, прокуратури тощо;
- кримінальні способи захисту використовуються лише як останній засіб (в основному, коли існує загроза охороні здоров'я, наприклад, підроблені ліки), кримінальні санкції існують тільки в теорії, небажання їх застосовувати;
- відсутність арбітражної процедури щодо вирішення доменних спорів. У деяких країнах реєстрація доменних імен не регулюється державою;
- небажання судів надати повне відшкодування судових витрат, коли позивач не отримує повне відшкодування заявлених збитків;
- більшість населення не вважає правопорушення у сфері охорони прав інтелектуальної власності протиправною діяльністю [17, с. 24–25].

За результатами імплементації Директиви № 2004/48/ЄС та з урахуванням виявлених проблем і подальшого поширення піратства та контрафакту в Європі у 2011 р. Європейська Комісія визначила подальший план дій у сфері захисту прав інтелектуальної власності у Повідомленні «Єдиний ринок для прав інтелектуальної власності» [18], що розпочав та продовжує реалізовуватися й нині.

Україна, обравши шлях на євроінтеграцію, особливо з врахуванням фактичного завершення процесу ратифікації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [19], взяла на себе низку зобов'язань у сфері інтелектуальної власності. Як базова мета, визначена Угодою у досліджуваній сфері, визнано досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності (п. b) ст. 157 глави 9). Серед основних підходів стосовно досягнення зазначеної мети закріплено: 1) обов'язковість для сторін положень Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності; 2) заходи, процедури та засоби захисту мають бути добросовісними і справедливими та не повинні бути надмірно складними чи дорогими або спричиняти необґрунтовані строки чи невинуваті затримки; 3) заходи та засоби захисту мають також бути ефективними, співрозмірними і стримуючими та мають застосовуватись таким чином, щоб уникнути створення перешкод законній торгівлі та забезпечити їх захист від зловживань.

Зазначені підходи слугують вихідними засадами для визначення питання, які цивільно-правові принципи захисту прав інтелектуальної власності мають реалізовуватися на практиці. Крім того, ці положення відображають зміст Директиви № 2004/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, яка є базовим європейським документом у царині захисту прав інтелектуальної власності. Саме розуміння таких підходів, сприйняття принципів цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності через призму європейських стандартів та людиноцентризму має втілюватися у процесі реформи сфери інтелектуальної власності у всіх її складових.

Використані джерела

1. *Правова доктрина України* : у 5 т. / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. – Харків : Право, 2014. – Т. 3 : Доктрина приватного права України. – 760 с.
2. *Бошицький Ю.* Новий імпульс розвитку в доктрині приватного права / Ю. Бошицький, Р. Шишка // *Юридична Україна*. – 2015. – № 7–8. – С. 121–122.
3. *Цивільний кодекс України* від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition.* Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group) / Ed. by Christian von Eric Clive. – Munich, 2009. – Vol. I–VI.
5. *Орлюк О. П.* Дотримання прав інтелектуальної власності як моральна основа соціального прогресу / О. П. Орлюк // *Альманах права. Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах*. – Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. – Вип. 7. – С. 33–37.
6. *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС)* від 15 квітня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018
7. *Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (Text with EEA relevance)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:195:0016:0025:en:PDF>
8. *Rosen J.* Intellectual Property at the Crossroads of Trade / J. Rosen. – Edward Elgar Publishing, 2012. – 238 p.
9. *Statement by the Commission concerning Article 2 of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property rights 2005/295/EC. 13.4.2005* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005C0295>
10. *Communication from the Commission to the European Parliament, the council and the European economic and social committee : An Industrial Property Rights Strategy for Europe.* Brussels, COM(2008) 465/3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/rights/communication_en.pdf
11. *Council of the European Union* : Council Resolution on a comprehensive European anticounterfeiting and anti-piracy plan. Brussels, 25 September 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/intm/103037.pdf
12. *Communication from the Commission to the council, the European Parliament and the European economic and social committee : Enhancing the enforcement of intellectual property rights in the internal market.* Brussels, 11.9.2009 COM(2009) 467 final [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0467:FIN:EN:PDF>
13. *Report from the Commission to the European Parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions : Application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights.* Brussels, 22.12.2010. COM(2010) 779 final. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0779:FIN:EN:PDF>
14. *Commission staff working document : Analysis of the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights in the Member States* Accompanying document to the Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Social Committee on the application of Directive 2004/48/EC of the European Parliament and the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights. COM(2010) 779 final. SEC(2010)/1589 final. Brussels, 22.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52010SC1589>
15. *Каница Ю. М.* Авторське право і суміжні права в Європі : монографія / Ю. М. Капіца, С. К. Ступак, О. В. Жувака. – Київ : Логос, 2012. – 696 с.
16. *Каница Ю. М.* Розвиток цивільно-правових способів захисту прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі / Ю. М. Капіца [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/54577/%CA>
17. *Damages in intellectual property rights.* European observatory on counterfeiting and piracy. European Commission, 2009. – 114 p.
18. *Communication from the Commission to the European Parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions : A Single Market for Intellectual Property Rights Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe.* COM (2011) 287 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/200468>
19. *Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* : ратифікована 16 вересня 2014 року Верховною Радою України та Європейським Парламентом [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535

Гумега О. В. Реалізація принципів захисту прав інтелектуальної власності через призму людиноцентризму

У статті захист прав інтелектуальної власності досліджується через призму підходів сучасної цивільно-правової доктрини, орієнтованої на людиноцентризм. Принципи захисту прав інтелектуальної власності в Україні розкриваються через гносеологічний підхід удосконалення процедур захисту прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі.

Ключові слова: законодавство Європейського Союзу, захист прав інтелектуальної власності, людиноцентризм, принципи захисту прав.

Гумега А. В. Реализация принципов защиты прав интеллектуальной собственности через призму человекоцентризма

В статье защита прав интеллектуальной собственности исследуется через призму подходов современной гражданско-правовой доктрины, ориентированной на человекоцентризм. Принципы защиты прав интеллектуальной собственности в Украине раскрываются через гносеологический подход совершенствования процедур защиты прав интеллектуальной собственности в Европейском Союзе.

Ключевые слова: законодательство Европейского Союза, защита прав интеллектуальной собственности, человекоцентризм, принципы защиты прав.

Gumega O. Realization of the principles of protection of intellectual property rights through the prism of human-centeredness

In the article, the protection of intellectual property rights is investigated through the prism of the approaches of modern civil-law doctrine, oriented to human-centeredness. The principles of protection of intellectual property rights in Ukraine are revealed through the epistemological approach to improving the procedures for the protection of intellectual property rights in the European Union.

Key words: legislation of the European Union, protection of intellectual property rights, human centering, principles of protection of rights.

УДК 340.5

*Олена Станіславівна Гусарєва,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового й Юридичного інституту
Національного авіаційного університету,
кандидат юридичних наук*

РОЛЬ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ

Проблематика забезпечення та реалізації принципу людиноцентризму вже давно визнана однією з ключових у процесі формування людиноорієнтованої держави. Це обумовлюється як гострою необхідністю вирішення кризової ситуації в соціально-економічній та політично-правовій сферах, так і відсутністю чітко визначених та дієвих механізмів реалізації стратегії гуманітарного розвитку України. Декларативними залишаються ключові аспекти розвитку людського потенціалу. Ситуація, що склалася у державі протягом останніх років, погіршується революційними процесами та воєнними діями, що тривають на сході країни.

Проголошення Україною незалежності стало відправною точкою для розвитку поглибленого сприйняття таких фундаментальних понять, як життя і здоров'я людини, недоторканність, безпека, права та свободи. На новий рівень праворозуміння стрімко почали виходити поняття правової свідомості та культури. Державотворчий розвиток поступово почав змінюватися на вектор розвитку основних соціальних і духовних цінностей, а сучасне правове мислення почало формуватися у контексті поглибленого дослідження норм національного та міжнародного законодавства у сфері забезпечення та захисту основних прав людини.

За таких обставин особливої наукової уваги заслуговує питання реалізації гуманістичної парадигми, яка лежить в основі формування сучасного світогляду, розвитку соціально-політичного і культурного життя суспільства. Йдеться про «перехід до нової парадигми розвитку, коли не технології, не економіка, а людина в її новій якості стане метою і смыслом прогресу. Так виникає і стверджується людиноцентризм – нова стратегія поступу суспільства, в основі якої не накопичення матеріальних благ і цінностей, а орієнтація на цінності духовні, на знання, культуру, науку, без яких життя втрачає смисл і перспективу» [1].

Осмилення сутності людської істоти підживлювало дослідницький інтерес філософів, педагогів та психологів протягом всієї історії людства. Підтвердженням тому можуть бути праці таких відомих учених та мислителів, як Аристотель, Фома Аквінський, Р. Декарт, І. Фіхте, Л. Фейєрбах, М. Бердяєв та ін.

Сучасна вітчизняна наука дає змогу прослідкувати тенденцію утвердження цінності людини. Про посилення зацікавленості цією проблематикою свідчить і значна кількість наукових досліджень. Зокрема, заслуговують на увагу праці В. Андрущенко, Г. Дмитренко, С. Дудар, М. Козюбри, В. Кременя, Г. Лаврик, Р. Мельника, Н. Оніщенко, П. Рабіновича, Ю. Римаренка, В. Селіванова, І. Софінської, В. Федоренко та ін.

Дотримання принципу верховенства права, визначеного преамбулою Статуту Ради Європи, а також зобов'язання, взяті на себе Україною у сфері забезпечення кожній людині прав та свобод, визначених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, обумовлюють необхідність реалізації нашої державою важливих завдань щодо забезпечення прав та свобод людини. У цьому контексті одне з основних місць належить провідному державному органу – Міністерству юстиції України (далі – Мін'юст). На жаль, у сучасній науці майже відсутні комплексні дослідження ролі та значення провідного юстиційного органу в царині формування і реалізації ідеології людиноцентризму, а також подальших перспектив юстиційної політики у сфері розвитку основних прав та свобод людини. Це спонукає